

Sygn. akt IV CSK 452/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 kwietnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Agnieszka Piotrowska

SSN Krzysztof Strzelczyk

Protokolant Izabela Czapowska

w sprawie z powództwa Banku [...] Spółki Akcyjnej z siedzibą w

W. - następcy prawnego S. w O.

z udziałem interwenienta ubocznego po stronie powodowej S. K. w W.

przeciwko K. S. w S.

z udziałem interwenienta ubocznego po stronie pozwanej S. w G.

o uchylenie uchwały,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 15 kwietnia 2015 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 30 stycznia 2014 r.,

1) oddala skargę kasacyjną;

2) zasądza od strony pozwanej na rzecz Banku [...] S.A. w W. oraz na rzecz S. "K." w W. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 9 kwietnia 2013 r. Sąd Okręgowy w G., uwzględniając powództwo S. (dalej: „S.”) w O. oraz S. w W. przeciwko K. S. w S., uchylił uchwałę

nr 2 Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia K. S. z dnia 8 października 2012 r. w sprawie wyboru X.Y. na przewodniczącego Rady Nadzorczej K.

Sąd Okręgowy ustalił między innymi, że X.Y. do dnia 8 października 2012 r. był prezesem Zarządu pozwanej K. Na Nadzwyczajnym Walnym Zgromadzeniu pozwanej, zwołanym na dzień 8 października 2012 r. w celu dokonania zmian w składzie Rady Nadzorczej, oświadczył, że składa rezygnację z funkcji prezesa Zarządu. Jednocześnie poinformowano członków o złożeniu rezygnacji przez 4 członków Rady Nadzorczej oraz przez jej przewodniczącego i sekretarza. Uchwałą nr 1 Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie postanowiło dokonać wyboru czterech członków Rady Nadzorczej. W toku obrad na stanowisko przewodniczącego Rady zgłoszono X.Y., który wyraził zgodę na kandydowanie. Uchwałą Nr 2 Walnego Nadzwyczajnego Zgromadzenia pozwanej dokonano wyboru X.Y. na przewodniczącego Rady Nadzorczej na podstawie art. 45 § 1 i 2 Pr. spółdz. oraz § 28 ust. 2 Statutu pozwanej.

Zgodnie z § 50 ust. 1 pkt 2 Statutu pozwanej ustępujący członek Zarządu może być wybrany do Rady Nadzorczej dopiero po udzieleniu mu absolutorium. X.Y., jako prezesowi Zarządu, udzielone zostało absolutorium za rok 2011 uchwałą nr 2 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Członków K. z dnia 22 czerwca 2012 r.

Dokonując wykładni § 50 ust. 1 pkt 2 Statutu, stanowiącej przedmiot sporu w sprawie, Sąd pierwszej instancji uznał, że wprowadza on warunek konieczny ważnego wyboru byłego członka Zarządu pozwanej do Rady Nadzorczej, którym jest uprzednie udzielenie mu absolutorium za cały, także ostatni przed ustąpieniem, okres jego działalności jako członka Zarządu. Stwierdził, wbrew stanowisku pozwanej, że nie jest wystarczające udzielenie absolutorium za rok obrachunkowy poprzedzający rok, w którym doszło do rezygnacji z funkcji członka Zarządu, jak miało to miejsce w przypadku X.Y., który uzyskał absolutorium za rok 2011, lecz wymagana była także uchwała o udzieleniu absolutorium za okres jego pracy w Zarządzie od 1 stycznia do 8 października 2012 r. Za taką wykładnią § 50 ust. 1 pkt 2 Statutu przemawia, zdaniem Sądu, przede wszystkim konieczność uniknięcia sytuacji, gdy nowy członek Rady, będący wcześniej członkiem Zarządu, którego dotychczasowa działalność nie została oceniona pozytywnie przez Walne Zgromadzenie, już jako członek Rady Nadzorczej, kontrolowałby swoją działalność

jako członka Zarządu, gdyż do kompetencji Rady należy, zgodnie z § 30 pkt 2 i 7 Statutu, badanie i ocena sprawozdań finansowych i sprawozdań z działalności Zarządu oraz przedstawianie tej oceny Walnemu Zgromadzeniu.

Sąd Okręgowy uznał, że w świetle art. 38 § 1 pkt 2 Pr. spółdz. nie ma przeszkód, by Walne Zgromadzenie udzieliło członkowi Zarządu absolutorium za okres krótszy niż roczny, na podstawie przedstawionych mu sprawozdania z działalności Zarządu oraz sprawozdania finansowego dotyczących jedynie okresu działalności tego członka w Zarządzie w roku, w którym ustąpił z Zarządu. Stwierdził również, że wbrew stanowisku pozwanej, taka wykładnia § 50 ust. 1 pkt 2 statutu nie godzi w zasadę równości członków spółdzielni, gdyż wynikająca z niej niemożność kandydowania przez pewien czas ustępującego członka Zarządu do Rady Nadzorczej jest związana z właściwym ukształtowaniem podziału kompetencji organów spółdzielni, a ustępujący z Zarządu członek, chcący kandydować do Rady musi liczyć się z tymi ograniczeniami.

Z tych wszystkich względów Sąd Okręgowy na podstawie art. 42 § 3 i 6 Pr. spółdz. uchylił zaskarżoną uchwałę, jako naruszającą § 50 ust. 1 pkt 2 Statutu.

Apelację od powyższego wyroku wniosła strona pozwana. W toku postępowania apelacyjnego powodowa S. w W. cofnęła pozew.

Wyrokiem z dnia 30 stycznia 2014 r. Sąd Apelacyjny umorzył postępowanie w sprawie z powództwa S. w W., zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w punkcie II orzekającym o kosztach procesu w ten sposób, że zasądził od strony pozwanej na rzecz powódki S. w O. kwotę 397 zł tytułem kosztów procesu, oddalił apelację i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd drugiej instancji podzielił ustalenia faktyczne i ocenę prawną Sądu Okręgowego, nie podzielając jedynie stanowiska, że sprawozdanie finansowe spółdzielczych kas nie musi być sprawozdaniem rocznym. Wskazał, że zgodnie z art. 12 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 45 ust. 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (j.t: Dz. U. z 2013 r., poz. 330, dalej: „u.r.”) sprawozdanie rachunkowe sporządza się na dzień zamknięcia ksiąg rachunkowych, a tym dniem jest dzień kończący rok obrotowy. Uznał jednak, że nie ma to wpływu na trafność rozstrzygnięcia Sądu i pozostałej argumentacji prawnej. Stwierdził w szczególności, iż Sąd Okręgowy dokonał prawidłowej, z punktu widzenia zasad art. 65 § 2 k.c.,

wykładni § 50 ust. 1 pkt 2 Statutu pozwanej. Taką wykładnią uzasadnia przede wszystkim wskazana w art. 65 § 2 k.c. konieczność wzięcia pod uwagę „celu umowy”, a więc celu tego postanowienia statutu, którym niewątpliwie jest wskazana przez Sąd Okręgowy potrzeba uniknięcia konfliktu interesów, do którego doszłoby, gdyby ustępujący członek zarządu został członkiem rady nadzorczej przed udzieleniem mu absolutorium za cały okres jego pracy w zarządzie. Sąd Apelacyjny uznał, że przy wykładni powyższego postanowienia statutu nie ma podstaw do opierania się, jak chce pozwana, na „zgodnym zamiarze stron”, a więc na zgodnej woli członków K. S., gdyż już z samego faktu, że dwie K. zaskarżyły wybór X.Y. jako sprzeczny z § 50 ust. 1 pkt 2 statutu wskazuje, iż nie wszyscy członkowie rozumieli ten przepis tak jak pozwana, a więc jako wymagający uzyskania absolutorium jedynie za rok poprzedzający rok, w którym doszło do ustąpienia z zarządu i wyboru do rady.

Sąd drugiej instancji podzielił też stanowisko Sądu Okręgowego, że możliwe jest udzielenie absolutorium za okres krótszy niż roczny, bowiem udzielenie absolutorium nie jest nierozzerwalnie związane z zatwierdzeniem rocznego sprawozdania finansowego i możliwe jest udzielenie absolutorium w trakcie trwania roku obrachunkowego, bez jednoczesnego sporządzania i zatwierdzania rocznego sprawozdania finansowego.

W skardze kasacyjnej opartej na pierwszej podstawie strona pozwana zarzuciła naruszenie art. 65 § 2 k.c. oraz art. 42 § 3 i art. 38 § 1 pkt 2 Pr. spółdz. przez błędną wykładnię prowadzącą do uznania, że zaskarżona uchwała podlega uchyleniu jako sprzeczna ze Statutem K. oraz naruszenie art. 189 k.p.c. przez nieuwzględnienie utraty przez powódkę interesu prawnego w żądaniu uchylenia zaskarżonej uchwały wobec udzielenia X.Y. absolutorium także za okres od 1 stycznia 2012 r. do 8 października 2012 r. uchwałą Walnego Zgromadzenia z dnia 23 czerwca 2013 r.

Powodowa S. oraz interwenientka uboczna po stronie powodowej: S. „K.” we W. wnosiły o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie na ich rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W rozpoznawanej sprawie przedmiotem sporu była wykładnia § 50 ust. 1 pkt 2 Statutu strony pozwanej, a ściśle to, czy przewiduje on konieczność uzyskania przez ustępującego członka zarządu, kandydującego do rady nadzorczej, absolutorium za cały okres jego pracy na stanowisku członka zarządu, czy też wystarczające jest uzyskanie absolutorium jedynie za ostatni pełny rok kalendarzowy pracy w zarządzie, poprzedzający rok ustąpienia ze stanowiska i kandydowania do rady nadzorczej.

Nie ulega wątpliwości, że statut spółdzielni ma charakter umowy, a zatem do wykładni jego postanowień mają zastosowanie zasady przewidziane w art. 65 k.c., z tym zastrzeżeniem, że statuty osób prawnych podlegają tzw. obiektywnej metodzie wykładni, a więc ustalenie zawartego w nich prawnego znaczenia oświadczenia woli następuje w oparciu o obiektywne znaczenie użytych słów, przy czym konieczne jest wzięcie pod uwagę również zasad współżycia społecznego oraz celu określonego postanowienia statutu ustalonego według kryteriów obiektywnych, dotyczących określonego typu osób prawnych, których działalność reguluje statut.

Nie ma więc decydującego znaczenia, jak słusznie stwierdził Sąd Apelacyjny, to w jaki sposób rozumieją postanowienie statutu członkowie spółdzielni, czy też jak rozumieli je jego twórcy. Decydujące jest jego obiektywne znaczenie ustalone przy uwzględnieniu celu, jakiemu uregulowanie to ma służyć. Przepis § 50 ust. 1 pkt 2 Statutu pozwanej jednoznacznie stwierdza, że wybór ustępującego członka zarządu do rady nadzorczej jest możliwy dopiero po uzyskaniu przez niego absolutorium, które jest zatwierdzeniem i uznaniem za prawidłową działalności finansowej i organizacyjnej członka zarządu i zwolnieniem go od zobowiązań i odpowiedzialności wobec K. Już sama treść zapisu § 50 ust. 1 pkt 2 Statutu, w nawiązaniu do definicji absolutorium i jego celu wskazuje, że absolutorium, o którym w nim mowa musi obejmować cały okres działalności członka w zarządzie, gdyż przez cały ten czas podejmuje on działania, rodzące dla osoby prawnej zobowiązania, z których musi być rozliczony przed wyborem do rady nadzorczej. Treść przepisu i cel absolutorium nie dają żadnych podstaw do przyjęcia, że jakiś okres pracy członka w zarządzie może nie zostać skwitowany

przed objęciem przez niego stanowiska w radzie nadzorczej, a odpowiedzialność za działania w tym okresie ma przejść na nowo wybranego członka zarządu.

Także cel omawianej regulacji, jak słusznie zauważyły Sądy obu instancji, nie pozostawia wątpliwości, że chodzi o to by do rady nadzorczej mogły wejść tylko takie osoby, będące wcześniej członkami zarządu, których cała działalność w zarządzie została zatwierdzona, oceniona pozytywnie i zaakceptowana przez walne zgromadzenie. Chodzi także o wyeliminowanie możliwości powstania konfliktu interesów. Do kompetencji rady nadzorczej należy bowiem między innymi badanie okresowych sprawozdań zarządu i bilansów oraz dokonywanie ich oceny i przedstawianie jej walnemu zgromadzeniu w celu zatwierdzenia i udzielenia członkom zarządu absolutorium (art. 46 § 1 pkt 2 lit.a i b oraz art. 38 § 1 pkt 2 Pr. spółdz.). W sytuacji, gdy były członek zarządu, już jako członek rady nadzorczej, dokonywałby oceny działalności zarządu i jego członków za okres wcześniejszy lecz nie objęty poprzednim absolutorium, sam oceniałby własną działalność dla potrzeb udzielenia mu absolutorium przez walne zgromadzenie, co niewątpliwie mogłoby prowadzić do kolizji interesów.

Należy podkreślić, że także wykładnia historyczna prowadzi do wniosku, iż przepis § 50 ust. 1 pkt 2 Statutu pozwanej wymaga przed wyborem do rady nadzorczej, uzyskania przez byłego członka zarządu absolutorium za cały okres pełnienia funkcji w zarządzie. Tej samej treści przepis zawarty był w art. 43 ust. 1 zd. 2 ustawy o spółdzielniach z dnia 29 października 1920 r. (Dz. U. Nr 111, poz. 733) i na jego gruncie nie było wątpliwości, że chodzi o absolutorium za cały okres urzędowania członka zarządu i nie wystarczy absolutorium udzielone za rok obrachunkowy poprzedzający rok ustąpienia członka z zarządu (porównaj między innymi komentarz prof. dr Stanisława Wróblewskiego do ustawy o spółdzielniach z dnia 29 października 1920 r., Kraków Księgarnia Leona Frommera, 1921 r. str. 67 i 84).

Treść i znaczenie § 50 ust. 1 pkt 2 Statutu pozwanej zastały zatem trafnie ustalone przez Sądy obu instancji. Dalszą natomiast kwestią jest, kiedy członek zarządu ustępujący w czasie trwania roku obrachunkowego może uzyskać absolutorium. Problem ten rozważany był przez Sądy w związku z twierdzeniem pozwanej, że może do tego dojść dopiero przy ocenie całego roku

obrachunkowego, w którym członek zarządu ustąpił z tej funkcji, co znacznie wydłuża czas oczekiwania na możliwość objęcia przez takiego członka funkcji w radzie nadzorczej i w konsekwencji ogranicza w niedopuszczalny sposób bierne prawo wyborcze członka spółdzielni będącego uprzednio członkiem zarządu, naruszając w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego zasadę równości członków spółdzielni. Argument ten miał przemawiać przeciwko wykładni § 50 ust. 1 pkt 2 Statutu dokonanej przez Sądy, a za wykładnią prezentowaną przez pozwaną przyjmującą, że wystarczające jest uzyskanie absolutorium za rok obrachunkowy poprzedzający rok ustąpienia członka zarządu z tej funkcji. Jak jednak wskazano wyżej, takiej wykładni omawianego przepisu nie uzasadnia w żadnym zakresie jego treść ani cel, choć trafnie skarżąca wywodzi, że - wbrew stanowisku Sądów obu instancji – uzyskanie absolutorium przez członka zarządu ustępującego w trakcie roku obrachunkowego, jest możliwe dopiero przy zatwierdzeniu sprawozdań rocznych zarządu i rocznych sprawozdań finansowych obejmujących rok obrachunkowy, w którym doszło do ustąpienia z funkcji członka zarządu.

Zgodnie z art. 38 § 1 pkt 2 Pr. spółdz. wyłącznie właściwe do udzielenia absolutorium jest walne zgromadzenie. Odwołując się do treści tego przepisu należy stwierdzić, że istnieje funkcjonalny związek pomiędzy rozpatrywaniem przez walne zgromadzenie rocznego sprawozdania z zarządu oraz rocznego sprawozdania finansowego a absolutorium, gdyż sprawozdania te stanowią podstawowe i konieczne, choć nie jedyne źródła informacji dla walnego zgromadzenia, w oparciu o które podejmuje ono decyzję w przedmiocie absolutorium. Nie jest to związek nierozzerwalny o tyle, że zatwierdzenie sprawozdań nie oznacza konieczności udzielenia absolutorium, a odmowa zatwierdzenia sprawozdań nie oznacza automatycznie konieczności odmowy udzielenia absolutorium, jednak niewątpliwie podstawą decyzji o udzieleniu lub odmowie udzielenia absolutorium musi być pełne sprawozdanie z działalności oraz pełne sprawozdanie rachunkowe za dany rok obrachunkowy skoro udzielenie absolutorium oznacza zwolnienie członka zarządu z odpowiedzialności odszkodowawczej wobec spółdzielni. Wszelkie cząstkowe sprawozdania, w szczególności finansowe nie pozwalają na pełną ocenę działalności członka

zarządu w danym okresie. Może się bowiem okazać się, że dopiero roczne sprawozdanie finansowe, stanowiące wymagany przez ustawę jedyny miarodajny dokument księgowy dający podstawę do rozliczenia jednostki w danym roku rozliczeniowym (art. 12 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 45 ust. 1 oraz art. 3 ust. 1 pkt 9 u.r.), ujawni niekorzystne skutki operacji podjętych wcześniej przez ustępującego członka zarządu, niepozwalające na udzielenie mu absolutorium.

Należy więc uznać, że w świetle wskazanych wyżej przepisów ustawy o rachunkowości, walne zgromadzenie działając na podstawie art. 38 § 1 pkt 2 Pr. spółdz. zatwierdza roczne sprawozdania finansowe i roczne sprawozdania z zarządu i jedynie w oparciu o nie może udzielić lub odmówić udzielenia absolutorium. Na gruncie podobnej regulacji zawartej w art. 231 § 2 pkt 3 i art. 395 § 2 pkt 3 k.s.h. nie budzi wątpliwości, że udzielenie absolutorium jest zatwierdzeniem działań podejmowanych przez określone osoby w danym roku obrotowym i dotyczy całego okresu obrachunkowego oraz wszystkich osób, które pełniły funkcję członka zarządu w tym ostatnim ocenianym roku obrotowym chociażby tylko jeden dzień. A zatem w świetle powyższych przepisów k.s.h. członkom zarządu ustępującym w trakcie roku rozliczeniowego absolutorium może udzielić wyłącznie zgromadzenie rozliczające ten rok obrachunkowy na podstawie rocznego sprawozdania finansowego i rocznego sprawozdania z zarządu, a więc zgromadzenie zwołane w terminie 6 miesięcy po upływie roku obrachunkowego, który ma być rozliczony i w którym ustąpił członek zarządu.

Podobną wykładnię należy przyjąć na gruncie art. 38 § 1 pkt 2 Pr. spółdz. co prowadzi do wniosku, że członkom zarządu ustępującym w trakcie roku obrachunkowego absolutorium udziela walne zgromadzenie rozliczające ten rok, zwołane w ciągu sześciu miesięcy po jego upływie (art. 39 § 1 Pr. spółdz.).

Konkludując należy stwierdzić, że trafnie Sądy obu instancji uznały, iż wybór X.Y. na członka Rady Nadzorczej pozwanej Spółdzielni, do którego doszło na podstawie zaskarżonej uchwały, był sprzeczny z § 50 ust. 1 pkt 2 Statutu pozwanej, bowiem przed jego dokonaniem kandydat nie uzyskał absolutorium za cały okres pracy jako prezes Zarządu. Nie było wystarczające udzielenie mu absolutorium za rok 2011, jako rok obrachunkowy rozliczony przez Walne Zgromadzenie z dnia 22 czerwca 2012 r., gdyż konieczne było uzyskanie przez

niego absolutorium także za dalszy, ponad dziewięćmiesięczny okres pracy w Zarządzie od 1 stycznia do 8 października 2012 r. Jednak należy uznać, inaczej niż Sądy obu instancji, że absolutorium za ten okres mogło mu udzielić jedynie Walne Zgromadzenie zwołane w celu rozliczenia roku obrachunkowego 2012, a więc zwołane w ciągu sześciu miesięcy po upływie tego roku. W konsekwencji X.Y. nie mógł zostać członkiem Rady Nadzorczej pozwanej wcześniej niż po udzieleniu mu absolutorium przez Walne Zgromadzenie zwołane na dzień 23 czerwca 2013 r. celem rozliczenia 2012 r.

Wbrew stanowisku strony pozwanej taka wykładnia nie narusza zasady równości członków spółdzielni i nie ogranicza w nadmierny sposób biernego prawa wyborczego ustępujących członków zarządu, którzy znając treść § 50 ust. 1 pkt 2 Statutu powinni liczyć się z wynikającymi z niego ograniczeniami. Przepis ten jednoznacznie ogranicza bierne prawo wyborcze ustępujących członków zarządu wprowadzając wymagania uzyskania absolutorium za cały okres pracy w zarządzie, co oznacza w praktyce wprowadzenie długotrwałej karencji dla takich osób i niemożność objęcia przez nie stanowiska w radzie nadzorczej bezpośrednio po ustąpieniu z funkcji członka zarządu. Ma to głębokie uzasadnienie ze względu na omówione wyżej cele takiej regulacji, zapewniające właściwe funkcjonowanie obu organów spółdzielni. Uniemożliwia też pochopny wybór członków rady bezpośrednio po ustąpieniu przez nich z zarządu, bez możliwości rozważnej oceny ich kandydatury i dotychczasowej działalności przez członków spółdzielni, do czego doszło przy wyborze X.Y. na przewodniczącego Rady Nadzorczej dokonany w tym samym dniu, w którym ustąpił on ze stanowiska prezesa Zarządu.

Z tych wszystkich względów prawidłowo Sądy obu instancji uznały, że zaskarżona uchwała podlega uchyleniu na podstawie art. 42 § 3 Pr. spółdz. jako sprzeczna z postanowieniem statutu, właściwie wyłożonym przez Sądy, wobec czego bezzasadne są kasacyjne zarzuty naruszenia art. 65 § 2 k.c. oraz art. 42 § 3 i art. 38 § 1 pkt 2 Pr. spółdz.

Oczywiście bezzasadny jest także zarzut naruszenia art. 189 k.p.c., skoro przepis ten nie ma w sprawie zastosowania, gdyż powództwo oparte jest na art. 42 § 4 Pr. spółdz., który nie wymaga istnienia po stronie powoda interesu prawnego w żądaniu uchylenia uchwały walnego zgromadzenia spółdzielni.

Biorąc wszystko to pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ oddalił skargę kasacyjną, a na podstawie art. 98 w zw. z art. 108 § 1, art. 107 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. orzekł o kosztach postępowania kasacyjnego.